

Milvia Gulešić Machata

Hrvatski jezik i književnost u Rumunjskoj

Hrvatski jezik i književnost u Rumunjskoj, tematski broj časopisa *Romanoslavica* (vol. 52, br. 2), Sveučilište u Bukureštu, 2016.

Međunarodni znanstveni skup Hrvatski jezik i književnost u Rumunjskoj

Početkom listopada 2015. godine u Bukureštu je održan međunarodni znanstveni skup pod nazivom „Hrvatski jezik i književnost u Rumunjskoj“. Održavanje skupa potaknuo je Petar Hačegan, u to vrijeme lektor hrvatskog jezika u Bukureštu i predsjednik Udruge Demokratskog saveza Hrvata u Rumunjskoj, a skup su organizirali Odsjek za rusku i slavensku filologiju Fakulteta stranih jezika i književnosti u Bukureštu, uz suorganizaciju Udruge slavista Rumunjske i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, tj. Odsjeka za kroatistiku i Croaticuma – centra za hrvatski kao drugi i strani jezik. Na suorganizaciji skupa uime Filozofskog fakulteta posebno su se angažirale tadašnja pročelnica Odsjeka za kroatistiku prof. dr. sc. Bernardina Petrović i tadašnja voditeljica Croaticuma dr. sc. Ivančica Banković Mandić. Pokrovitelji su skupa bili Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Bukureštu, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Udruga Demokratskoga saveza Hrvata u Rumunjskoj. Cilj je skupa bilo intenziviranje rumunjsko-hrvatske suradnje sveučilišnih nastavnika, studenata i institucija.

Tematski su blokovi znanstvenoga skupa bili 1. „Hrvatsko-rumunjske veze u prošlosti i sadašnjosti“, 2. „Hrvatski kao ini jezik (drugi, strani, nasljedni)“ te 3. „Opće jezikoslovne i književne teme“. Sudionika skupa s hrvatske je strane bilo četrdesetak, a u sklopu putovanja posjećeni su Karaševo i Rečica, gdje su se sudionici skupa susreli s predstavnicima hrvatske manjine u Rumunjskoj.

Tematski broj časopisa Hrvatski jezik i književnost u Rumunjskoj

Godinu dana nakon skupa, 2016., tiskani su radovi sudionika međunarodnoga znanstvenoga skupa *Hrvatski jezik i književnost u Rumunjskoj*, a posvećen im je poseban broj časopisa *Romanoslavica*. U tom su se tematskom broju časopisa, dakle, našli radovi iz spomenutih triju tematskih blokova.

Hrvatsko-rumunjske veze u prošlosti i sadašnjosti

U tematskom bloku „Hrvatsko-rumunjske veze u prošlosti i sadašnjosti“ zastupljeno je dvanaest autora s osam radova. Teme kojima se autori bave raznolike su, no povezane odnosom hrvatskoga i rumunjskoga jezika, književnosti i kulture.

Jezične su teme zastupljene u četirima radovima. Tomislava Bošnjak Botica i Ivana Olujić pišu o stvaranju naziva za boje u hrvatskom i rumunjskom jeziku te

u govoru Karaševa. Njihova je analiza pokazala da se dominantna jezična obilježja standardnoga hrvatskoga i rumunjskoga jezika te karaševskoga mjesnoga govora ne odražavaju nužno u nazivima za boje. Petar Radosavljević u radu se bavi jezičnim dodirima bajaškoga i rumunjskoga na fonološkoj i morfosinaktičkoj razini te o mijenjanju i preklapanju kodova. Donosi primjere iz analizirane građe nastale u intervjuima sa šestoro ispitanika. Anđela Frančić i Bernardina Petrović istražile su pojavu horonima Transilvanija (naziva za nekadašnju rumunjsku kneževinu, a danas pokrajinu) u ukupno dvadesetak jednojezičnih, dvojezičnih i višejezičnih hrvatskih rječnika od 16. stoljeća do danas. Ta je leksička građa iznenađujuće bogata i brojna, osobito u starijim leksikografskim izvorima. Autorice upućuju na potrebu uključivanja onima i u suvremene hrvatske rječnike. Reflekse *č u skupu *čbr proučile su Mira Menac-Mihalić i Anita Celinić, na leksemima *crn*, *crv* i *crven*. Rezultati su analizirani, komentirani i prikazani na dvjema dijalektološkim kartama.

Ivanu Eterović i Roberta Doričića zaokupilo je pitanje etničkoga identiteta govornika istrorumunjskoga jezika, a zaključuju da nije riječ o posebnoj etničkoj skupini, već skupini koja se razlikuje ponajprije posebnim jezičnim idiomom. Jadranka Grbić Jakopović piše o povijesnim, etnološkim i folklorističkim istraživanjima Hrvata u Rumunjskoj. Dok su takva istraživanja prije bila skromnijega opsega, u posljednjim dvama desetljećima za tu je dijasporsku zajednicu napokon pokazano povećano zanimanje hrvatskih etnologa i kulturnih antropologa.

Zvonimir Glavaš bavi se balkanizmom u romanu *Povjesničarka* Elizabeth Kostove koji se uklapa u korpus novije vampirske pripovijesti. Dubravka Luić-Vudrag proučava hrvatsko-rumunjske kulturne veze u razdoblju od 1941. do 1945. na stranicama književnih časopisa u vrijeme NDH.

Hrvatski kao ini jezik (drugi, strani, nasljedni)

U tematskom bloku „Hrvatski kao ini jezik (drugi, strani, nasljedni)“ objavljeni su radovi devet autora s ukupno sedam radova. Stručnjaci za hrvatski jezik kao ini bave se temama zaista širokoga raspona, a to se pokazalo i u ovom tematskom broju časopisa *Romanoslavica*.

Zrinka Jelaska piše o svojstvima nasljednoga govornika: veličini nasljednojezične zajednice, njezinu podrijetlu i identitetu, ovladavanju nasljednim jezikom i o dvojezičnosti. Navodi obilježja prototipnih, ali i rubnijih nasljednih govornika. Taj će rad razriješiti neke dvojbe i već iskusnim poučavateljima hrvatskoga jezika kao inoga. O nasljednom jeziku i identitetu piše i Martina Podboj, čije je istraživanje pokazalo da je identitet nasljednih govornika vrlo dinamičan proces koji umnogome ovisi o komunikacijskoj kompetenciji. Ivančica Banković-Mandić u radu se bavi prepoznavanjem romanskih govornika u hrvatskome kao inome jeziku. Autorica je prikazala rezultate istraživanja koje je potvrdilo da prvi jezik nije jednostavno prepoznati te da izvorni govornici hrvatskoga ne prepoznaju točno ni sa sigurnošću prvi jezik romanskih govornika. Jelena Cvitanušić Tvico i Ranka Đurđević

predstavile su projekt poučavanja hrvatskoga jezika kroz poeziju te potvrdile da projektna nastava pridonosi stjecanju međukulturne i komunikacijske kompetencije te razvijanju prezentacijskih vještina. Rad Petra Hačegana i Sande Lucije Udier bavi se dvojezičnim školovanjem pripadnika hrvatske manjine u Rumunjskoj i donosi zaključak da bi mjesne govore svakako trebalo uključiti u nastavu hrvatskoga jezika u Rumunjskoj, a razlikovanje mjesnih govora od standardnoga hrvatskoga jezika iskoristiti kao resurs za poučavanje. U suvremenom globaliziranom svijetu treba dakako pripomoći afirmaciji mjesnih govora. Aida Korajac proučava strategije čitanja govornika arapskoga na hrvatskome kao inom jeziku na temelju usmenih izvješća ispitanice i zaključuje da se pri čitanju i razumijevanju teksta na hrvatskome jeziku ispitanica ponajprije služila kognitivnim, a također kompenzacijskim, društvenim i afektivnim strategijama. Posljednji je rad u ovom tematskom bloku članak Ante Bežena o metodici hrvatskoga materinskoga jezika u suvremenom obrazovnom i znanstvenom sustavu.

Opće jezikoslovne i književne teme

U tematskom bloku „Opće jezikoslovne i književne teme“ sudjeluje čak devetnaest autora sa sedamnaest radova nastalih na temelju istraživanja hrvatskoga jezika, njegovih priručnika i rječnika, hrvatskoglagoljskih brevijara, glagoljskoga pisma, starije i novije hrvatske književnosti te književnih časopisa.

Taj tematski blok započinje radom o jezičnim i pragmatičnim obilježjima psovke, a autori su mu Lada Badurina i Ivo Pranjković. Govore o funkcijama psovke i njezinoj gramatici nastojeći ispraviti činjenicu da je psovka kao jezična pojava zanemarena i u hrvatskom jezikoslovlju i općenito. Rad Marice Čilaš Mikulić o jezičnim obilježjima reklama u hrvatskom internetskom prostoru izdvaja dva tipa reklamnih poruka prema količini teksta (sažete i opširne) te navodi nagovaračke strategije internetskih reklama (nuđenje informacija u etapama, razvijanje napetosti i drugo). Grafičkim se stapanjima i grafostopljenicama u hrvatskom jeziku bavi Nikola Koščak. Unatoč tomu što i reklamna i novinarska grafička stapanja odražavaju jezičnu i pismovnu kreativnost, ona se ipak uglavnom svode na prigodne i jednokratne pojave. Krešimir Mićanović u svojem radu piše o dometima *Pravopisnoga priručnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* Vladimira Anića i Josipa Silića, o njegovu naslovu, nazivu jezika i o recepciji koju je priručnik imao. O negaciji u vremenskim rečenicama s veznikom *dok* u hrvatskom jeziku piše Iva Nazalević Čučević koja potvrđuje polisemantičnost veznika *dok* te upućuje na ograničenja i značenjske razlike u uporabi negacije u simultanim vremenskim rečenicama. Rodne stereotype u hrvatskim rječnicima analizira Tatjana Pišković koja naglašava potrebu da se u budućim izdanjima rječnika neke definicije imenica koje označavaju osobe ženskoga spola moraju izbaciti jer su zastarjele, nepotvrđene u korpusu ili pak seksističke, pristrane i afektivne. Nepromjenjive riječi (priloge, prijedloge, veznike i uzvike) u hrvatskoglagoljskim brevijarskim tekstovima proučila je Tanja Kuštović. Njihov je broj u brevijarima velik i raznovrstan. Mateo

Žagar u svojem članku izlaže metodološke pretpostavke paleografskog opisa hrvatske liturgijske glagoljice 14. i 15. stoljeća te nas približava cjelovitoj slici glagoljskoga pisma na vrhuncu njegove uporabe. Dražen Varga proučio je sintaksu rumunjskoga neupravnoga govora da bi odredio mjesto rumunjskoga jezika u okviru Romanije prema odabranim sintaktičkim kriterijima.

Lahorka Plejić Poje piše o parodičnim i satiričnim spjevovima Antuna Gleđevića i Marina Zlatarića koji, prema autorici, predstavljaju „dvije točke jedne etape: prvi početak kraja, a drugi zaključak iscrpljenoga, premda u cijelosti ipak najsajnijega poglavlja hrvatske ranonovovjekovne književne povijesti“. Marina Protrka Štimec u radu se bavi komemorativnim svečanostima i proizvodnjom svjetovnih svetaca na primjeru Gundulićevih slavlja u hrvatskoj književnosti 19. stoljeća. Suzana Coha proučava recepciju svjetske književnosti u hrvatskome narodnom preporodu, na primjeru književnoga glasila *Danica* (1835–1849), pokretača i urednika Ljudevita Gaja. Temu putovanja te reprezentacije identiteta i alteriteta u dječjem romanu od početka 20. stoljeća do 1941. analizira Lana Molvarec. O identitetu i alteritetu pišu također Leo Rafolt i Maroje Burum baveći se Vinkom Paletinom i geopolitikom novootkrivenoga svijeta. Dalibor Brozović u svojem radu proučava spregu književnosti i politike u časopisu *Republika* u devedesetim godinama prošloga stoljeća, s osobitim obzirom na primjenjivost Lyotardova poststrukturalističkoga koncepta metanaracije na aktualne društveno-političke okolnosti. Anera Ryznar analizira roman *Putovanje u srce hrvatskoga sna* Vlade Bulića koji eksperimentira s novim tipom pripovjedača i prema autorici predstavlja „važan istup iz iscrpljene i pomalo anakrone stvarnosne poetike“. O degeneraciji, kulturi normalizacije i hrvatskoj književnosti na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće piše Tvrtko Vuković.

Organizatori međunarodnoga znanstvenoga skupa pod nazivom „Hrvatski jezik i književnost u Rumunjskoj“, održanoga u Bukureštu 2015. godine, najavili su vrlo bogat, obećavajući program, a časopis *Romanoslavica* već je 2016. godine, brojem radova, opsegom tema i kvalitetom njihove analize, sva očekivanja itekako ispunio. Preporučujemo ga stoga svima koji se bave hrvatskim jezikom, književnošću i kulturom, nadajući se ujedno da će u budućnosti biti više znanstvenih skupova i tematskih brojeva časopisa poput ovoga, s posebnim osvrtom na jezik i kulturu hrvatskih iseljenika.